

MIKOŁAJ ŁOZIŃSKI

Regény

A szipka

1

A nagymamám még nem a nagymamám, öt éve az apám édesanyja, és a levelesláda kulcsát keresi.

Feltépi a levelet, megbotlik a lépcsőn és elkapja a korlátot. A házmester épp most suvickolhatta fel – az újév előtti takarítás. „Egy hónapig kibírtam hírek nélkül, ezt a pár lépcsőt még kibírom.” – Az alig harmincéves nagymamám azt gondolja, soha nem volt itt ennyi lépcső, és zsebre teszi a levelet. Hányszor intette őt nagyapa: Drágám, legyél türelmes, ne olyan idegesen, most szívtál el egy cigit. Türelmes, korán van, az ablakon túl sötétség, felkapcsolja a villanyt.

Éjjel azt álmodta, hogy hajnali négykor felébred, és képtelen elaludni. Álom az álmról, álom az álmatlanságról? Majd megpróbálja szebben, jobban megfogalmazni a válaszlevélben.

Azon töpreng, miért írógépen írt, most először. Elképzeli: az írógép fölé hajol, a vastag, erős keretes szemüveg – amit közösen vettek a születésnapjára – ott van a szép, rendes asztalon.

A levél három oldal, gyorsan elolvassa. Emlékszik, mennyire csodálkozott, hogy a férfi gyorsabban tud olvasni, mint ő.

Csak egyszer olvassa el, zsebében az üvegszipkát keresi – egy egész dobozzal kapott tőle csak úgy, minden alkalom nélkül. Nem tépi szét, nem gyűri össze a levelet. A cigarettát a szipkába illeszti, rágyújt.

A levelet egyszerűen a szemébe hajítja.

2

Emlékszik rá, mikor beszélt meg vele először randevút. Egy kávéházban, hat évvel azelőtt a nagyapámat várja.

Előző nap ismerte meg a szerkesztőségben – a férfi meglökte, neki kiömlött a bora, ő meg sürű bocsánatot kért. Nem tetszett neki – alacsony, kopaszodó férfi rövid ujjakkal, drótkeretes szemüveggel.

Maga sem tudja, miért ment el a randevúra. A kávéház falán lévő órát nézi. Nem akart késni,

korán érkezett. Idegesíti a várakozás, söprögeti a morzsát az asztalról, és arra gondol: talán jobb lenne elmenni, mielőtt megérkezik?

3

Most hirtelen minden üressé válik.

Ideges, feszült, az üvegszipka kiesik a kezéből, és apám fel akarja venni a földről. Épp felébredt, és pizsamában kiment a konyhába. Szalad a szipka után, végigszalad a szőnyegen, és nevet, amikor végre sikerül elkapnia.

– Biztos hogy eljön, amikor meleg lesz és ki-süt a nap?

– Igen. Vegyél valamit a lábadra.

– Azt álmodtam, hogy süttött a nap, és ki-mentünk apa elé a pályaudvarra. Ő pedig kicsi-vé varázsolta az összes vonatot, vágányt és peront, hogy beleférjenek egy bőröndbe. Aztán pedig nekem ajándékozta.

– Megfázol. Nem lehet télen meztláb járni.

– Lehet – anyjára néz, és a szipkát az asztalra teszi, az üres boríték mellé.

Felveszi a borítékot.

– Apától? – a bélyeget nézi: hegyek, hó, síelők és betűk, amikből nem az ő neve áll össze.

– Kérlek, öltözz fel, és vedd fel a meleg, zöld dzsekit. Mindjárt kimegyünk.

– Jó, de ne sírj.

4

– Nagyságos asszonyom – fordul hozzá tréfásan nagyapa öt évvel korábban, a tanúkat az utcáról viszik, ő már terhes, nincsenek barátai ebben a városban.

– Nekem kéne magas sarkúban járnom – javasolja, hogy üljenek le a padra egy közös képhez, félórával vannak az esküvő után, a magas sarkúban fáj a talpa, és bántja a napfény a szemét ott régen a Luxembourg-kertben. Nagyapám beállítja a fényképezőgépet, a padhoz szalad, megbotlik, az utolsó pillanatban sikerül leülnie és keresztbe tennie a lábát.

Visszafojtják a lélegzetüket.

5

Most már ki kellene dobnia a barna szipkát. De nem, nem fognak visszamenni újért. Azt mondja: Ül le egy pillanatra, le kell ülni, ha valamit elfelejtettél.

– Anya – szalad utána apám a járdán, és elkapja a kezét. – Anya, hova megyünk?

– Elengednél egy kicsit? – A kabátzsebében van egy zsebkendő, csak a biztosítótű hiányzik.

Megint keresi, és megint nem találja. Talán mégis vissza kéne menni? A biztosítótűt könnyű meghajlítani, papír zsebkendővel körbetekerni és a szipkába dugni. Ő találta ki, hogy így tisztítsa, hogy tovább tartson.

„Csak a hűvös dohányillat marad” – érzi, és enyhe kábulatban látja a színes utcát, az embereket, az ünnepi és újévi dekorációt.

Becsukja a szemét, és meg kell állniuk, körülötte is mindennek meg kell állnia, térjen vissza minden a saját helyére.

– Haza akarok menni – húzza apám a kezénél fogva.

Nem, hiszen még csak most jöttek ki. Elhúzza a kezét, kihúzza a hajtűt a sűrű hajából. Mit csinálsz, anya? Kitisztítja vele a szipkát, ujjai vörösek a hidegtől, a barna lerakódás lassan kijön az üvegből. Sajnálja, hogy nem vett föl kesztyűt, és hogy a többi dologtól nem lehet ilyen könnyen megszabadulni. Így eltörölni őket.

Felidézi az első közös lakást, a kilátást, amit először láttak együtt az ablakból. Négy évvel azelőtt szóltanul álltak előtte pár percig. Mintha a világ legszebb kilátása volna, mintha örökre meg akarnák jegyezni. Három alacsony, kopár fa, két tócsa, zöld szemeteskuka, a szemben lévő ablakok függönyei.

Narancssárga, szürke, kék.

Mögöttük a kiságy, az előszobában a még ki nem pakolt holmi – hat kartondobozban és két bőröndben az egész élet.

Most erősebben szorította a kezét – egyre több ember volt az utcán. Törött üveg a járdán, vigyázz, kisfiam. Egy egyenruhás ember a lábára lépett. Nehezen törnek át a háromszínű zászlót vivő tömegben.

A metróállomás mellett a nagymamám a harmadik gyufát takarja el a szél elől.

– Anya, menjünk metróra!

Sikerült, nem aludt el, rágyújt.

– Kérlek, csak egy rövid megállót.

A gyufát visszateszi a dobozba – a doboz tele van használt gyufával.

Nincs jegyük, nem tudja, hova utazhatnak, azt sem tudja, hova mennek.

– Nézd inkább az embereket. Ez egy fontos nap.

Nézi az embereket: színes ruhákban táncolnak, énekelnek. Egy magas férfi épp egy magas fához támaszt egy hosszú zászlórudat. Most átölel egy vörösre lakkozott körmű nőt. Apa nem tudja, hogy van ilyen szenvedélyes csók, ilyen vörös köröm. Látja, ahogy a zászló lassan a földre csúszik.

– Könyörgök. Még sohasem metróztam.

Hármasban utaztak, három évvel azelőtt. A metróban tömeg volt, apa sírni kezdett. Nem kellett volna ilyen melegen öltöztetni, már az alagútban vannak, próbálják nyugtatgatni, az ajtóüvegen visszaverődő képet mutatják: egy pár, karjukon egy gyerekkel és három bőrönddel.

Egy pillanatra abba hagyja a sírást.

A megállóban szétválik a bepárasodott tükörképük. El kell hagyniuk a várost, külön kell vál-

niuk. Ezt a parancsot kapták az ellenállási mozgalmtól, és új dokumentumokat, neveket.

Sophie és Paul – még idejük sem volt megtanulni.

– Ez biztonságosabb, mint ott maradni és sárga csillagot viselni – nyugtatják magukat, és nagymamám emlékszik, hogy kicsit megremeg a térde, amikor átölelik egymást a peronon.

9

„Talán akkor adta nekem a fadobozkát a szipkák-kal?” – próbál visszaemlékezni, az előttük levő taxi pedig fékezni próbál. Megcsúszik, dudál, de apa anyja csak ellöki apát. Ő maga nem mozdul a zebráról, és ösztönösen előrenyújtja ökölbe szorított kezét.

Amikor kinyitja a szemét, a földön fekszik. A kabátja csupa sár.

– Tud mozogni?

A kedvenc jegenyefenyő-mintás kabátja.

– Nem történt baja?

A bal kabátujja elszakadt.

– Hall engem?

Felnéz – nem túl magasra –, a meleg, zöld dzsekit keresi.